

TERMÉSZETVÉDELEM

Rovatvezető: Kadič Ottokár dr.

BEVEZETŐ.

Az emberi kultúra állandó harcban áll az őstermészettel. Az ősember épen úgy, mint ragadozó állattársai és ma vadon élő utódai, nem sokat változtatott a természet rendjén. Pusztításában épen csak arra szorítkozott, hogy primitívus, állati sorban tengődő életének legszükségesebb kelleit kielégítse. A természetben nagyobb pusztítást csak a kultúra embere kezdett, mert mindenkor arra törekedett, hogy a természet kincseit a maga céljaira kihasználja és a természetet észével meghódítsa. Ahol az ember letelepedik, ott az őstermészet pusztulni kezd. Az ember először meghódítja a közeli erdőt és hadat üzen a benne élő vadnak, azután hatalmába keríti a vizek halállományát, később pedig, amikor földművelő lényvé válik, birtokába veszi a környező földet is.

Ez az emberi kapzsiság a kultúra emelkedésével csak növekszik. A magasabb kultúra embere tovább megy: kieszeli a robogó vonatot, amelynek zakatolása megbolygatja az őstermészet rengetegeiben élő állatok nyugalma, ezek tehát kénytelenek menekülni a magasabb hegység erdőrengeteibe; csatornákkal összeköti a távoli folyók vizét és lecsapolja az útjában álló tavakat és mocsarakat, ezzel ismét kiszorítja a vízben élő állatokat; robbanó anyagokkal rombadönti a legszebb sziklaalakulatokat; vakondok módjára feldúlja a hegyek belsejét és kiszedi belőlük az érc-kincset és széntelepeket; barlangokba bújik és szertelenségében ott összetöri a természetnek sok ezeréves alkotásait, a cseppköveket; madármódra birtokába veszi a levegőt és repülőgépeinek zakatolásával megbontja a légi állatok nyugalma; végül az embersaját fajtájának is hadat üzen s egymást eszeveszetten gyilkolva saját alkotásaival együtt a természet alkotásait is pusztítja.

Ilyen és ennyi pusztítás után a józanabbul gondolkodó és a természetet szerető ember végül belátja, hogyha ez így tovább megy, maga alatt vágja el a fát, mert féktelen pusztításaival olyan természeti kincseket is semmisít meg, amelyek reá nézve hasznosak. Az emberi kapzsiság »kultúra« címén már annyira hatalmába kerítette a természetet, hogy a Földön már csak kisebb-nagyobb szigetekre zsugorodott az őstermészet. Ha ez így tovább tart, ezek a szigetek is rövidesen eltűnnek a Föld színéről, úgy hogy az utókor már csak könyvekből és képekből fog tudomást szerezni arról, hogy valamely vidéken régebben ez vagy az a különös állat- vagy növényfaj élt.

Az emberiség belátásával a védelem terére lépett, hogy az őstermészettel ezek az utolsó szigetei, ritka állataikkal, növényeikkel és ásványaikkal együtt teljesen ki ne pusztuljanak. Így született meg a természet védelmének magasztos gondolata. Az ember tehát védeni kezdte a reá nézve hasznos természeti kincseket, sőt később törvényben szabályozta és korlátozta a természet esztelen kizsákmányolását. A mai ember már úgy termeli ki az erdőt, hogy annak pótlásáról is gondoskodik, úgy vadászik és halászik, hogy egyszersmind szaporítja a zsákmányára szolgáló állatokat.

Az embert először teljesen önző, főleg gazdasági nézőpontok készítették arra, hogy a természetnek bizonyos részét, a neki hasznosnak bizonyult állatokat, növényeket és ásványokat védelembe vegye. Ez azonban nem az igazi, etikai természetvédelem. Az igazi természetvédelem olyan természeti kincseket is megóv, amelyek az embernek nem hoznak különös hasznót, sőt ellenkezőleg reá nézve károsak is lehetnek. Idő kellett ahhoz, hogy a természetvédelemnek ez a nemesebb alakja

is meghonosodjék. Épen úgy, mint ahogy a régiségbúvár tanulmányozza és megóvja a műemlékeket, épen úgy a természetbúvár is arra törekszik, hogy a ritka és kihalófélben levő állatokat és növényeket, a ritka földtani és földrajzi képződményeket és más természeti emlékeket a pusztulás elől az utókor számára megóvja.

Ma a legtöbb művelt államban gondoskodnak arról, hogy a természeti emlékek védelemben részesüljenek. Ez részben társadalmi úton történik, amennyiben természetvédelmi egyesületekben a nemesebben gondolkodó polgárok propagandával iparkodnak a természetet kizsákmányoló polgártársakra hatni. Ez az út azonban nem vezet mindig eredményhez, ezért a természetvédelemnek rendszerint csak ott lehet érvényt biztosítani, ahol az állam a maga hatalmával törvényes úton védi meg a természetet. Németországban és Ausztriában a természetvédelmet intézményesen rendezték, ezekben az országokban a természeti emlékeket törvény védi, azok kutatására és gondozására külön állami természetvédelmi szervek létesültek. Így Németországban ezt a feladatot a »Staatliche Stelle für Naturdenkmalpflege«, Ausztriában pedig a »Bundesdenkmalamt« végzi.

Nálunk ebben az irányban alig történt valami. Az első, aki a természetvédelem gondolatát hazánkban megindította Werther A. volt. Ő tette meg 1885-ben azt az indítványt, hogy egyes ősszállatban levő területek »természeti oázisok« alakjában tartassanak és védessenek meg. Később, 1896-ban Sajó tanár a »Prometheus«-ban a »kihalt állatokról« cikket írt s abban felhívást intézett a művelt nemzetekhez, hogy az amerikai nemzeti parkokhoz hasonlóan természetvédelmi területeket létesítsenek.

Újabbán néhai Darányi Ignác dr. minisztersége alatt Kaán Károly államtitkár és de Pottler Gerard miniszteri tanácsos a földművelésügyi minisztérium erdészeti főosztálya keretein belül iparkodtak ennek a szép nemzeti feladatnak utat törni, sőt erre a célra »Országos Természetvédelmi Bizottság« is alakult, ebben erdészek, botanikusok és zoológusok a hazai természeti emlékek védelmére szövetkeztek. Sokat foglalkozott ezzel a kérdéssel az »Állami Madártani Intézet« is, Schenk Jakab, az intézet igazgatója, 1919-ben memorandumba foglalta azokat a teendőket, amelyek szükségesek arra, hogy a magyar természetvédelmet hazánkban meghonosítsuk.

Sajnos a háború után bekövetkezett állapotok ezt az ügyet is eltemették.

Legújabbán ismét kezdeményezést láthatunk hogy a magyar természetvédelem ügye fellendüljön. Az történt ugyanis, hogy Mayer János m. kir. földművelésügyi miniszter e sorok íróját a m. kir. Földtani Intézettől a m. kir. Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztályához azzal a feladattal helyezte át, hogy a nevezett főosztály keretein belül a magyar barlangkutatás és természetvédelem ügyével foglalkozzék. Bár ezzel a rendelkezéssel a magyar barlangkutatás és természetvédelem ügye még nincs intézményesen rendezve, mégis fontos lépést jelent a nevezett ügyek előbbrevitelében. Most történt ugyanis először, hogy szakember miniszteri megbízásból kizárólag barlangüggyel és természetvédelemmel hivatalból foglalkozhassék.

Ilyen sokoldalú feladat teljesítésének sikerét azonban csak úgy látom biztosítva, ha mindnyájan, kiket ez az ügy közelebb érdekel, összefogunk és egymást hathatósan támogatjuk. A kilátásba helyezett támogatásoknak egyikét máris megvalósítva látjuk, amennyiben a lapok szerkesztője kérésre a legnagyobb készséggel önálló rovatot nyitott s ezzel lehetővé tette, hogy természetvédelmi közleményeinket a nyilvánosság elé vigyük.

Természetvédelmi rovatunkat azzal az óhajjal nyitottam meg: adja a magyarok Istene, hogy nemzeti törekvéseinknek ez a legifjabb sarja a magyar természetbarátok körében megértésre és pártfogásra találjon!

Kadič Ottokár dr.